

tismum; ergo similis intentio sufficit in ministrante. Ad Augustin. respondetur, eum non loqui de ebrio, sed de ebrioso, qui in hoc differunt, quod ebrius dicitur ille, qui actu ita est affectus; ebriosus autem vocatur, qui inebriari solet, etiam si actu ebrius non sit. Ita ergo dicit Augustinus esse validum baptismum ab ebrioso, sicut dicit validum esse datum ab homicida, vel alio iniquo ministro. Ad confirmationem negatur consequentia, quia suscipiens non est principium efficiens sacramentum, sed subjectum tantum, et ideo in illo non requiritur intentio, quæ sit principium humanæ actionis, sed quæ sit tantum dispositio, ut subjectum sit capax, seu non repugnans sacramento; at vero in ministro requiritur intentio, ut principium, et veluti forma exterioris actionis, quæ humano modo fieri debet.

3. *Quæ intentio sit sufficiens ad sacramentum.* — Dico secundo: intentio mere habitualis non sufficit ad sacramentum conficiendum, nec requiritur actualis, quamvis illa perfectissima sit, sed sufficere potest virtualis. Hæc est omnium sententia, et mens D. Thomæ hic, ut Cajetanus, et omnes Thomistæ explicant et sequuntur. Idem reliqui Doctores, in 4, d. 6; Scot., q. 6; Gabr., q. 4, art. 3, dub. 4. Et probatur explicando prius breviter, cujusmodi sint hæ intentiones, et quomodo: actualis satis est clara (consistit enim in hoc, quod actu eliciatur voluntas faciendi sacramentum, eo tempore, quo exterius fit); habitualis dicitur esse, quando præcessit voluntas faciendi sacramentum, et postea nullo modo influit in effectum, seu in actionem externam, quia neque ullo modo est postea in memoria, seu cogitatione hominis, nec per se aut per aliquem effectum, seu virtutem relictam, est causa talis actionis. Virtualis ergo dicitur, quando præcessit actualis intentio, quæ jam in se non existit, quando fit sacramentum, manet tamen aliquid ab illa relictum, per quod censetur virtute movere ad actionem sacramenti. Hoc posito, facile est omnes assertionis partes persuadere. Primam quidem, quia illa intentio habitualis nullo modo est causa actionis, sed eo modo, quo censetur habitu manere, tantum concomitanter se habet. Unde sicut ratione illius non potest dici actio bona, aut mala, ita nec humana; ergo illa est insufficientis ad effectum sacramenti. Dices: si quis hodie habeat intentionem offerendi crastino die sacrificium pro Petro, quamvis postea maneat tantum in

habitu, ita ut, cum postea fit sacrificium, nullo modo influat in illud, nec per se, nec per aliquam virtutem, nihilominus ex vi prioris intentionis, manet illud sacrificium Petro applicatum; ergo intentio mere habitualis aliquid postea operatur; ergo eadem ratione poterit esse sufficiens ad efficiendum sacramentum. Respondetur distinguendo antecedens; dupliciter enim potest intelligi illa voluntas offerendi sacrificium pro alio. Primo, ut sit voluntas quasi de præsentibus absoluta, et ex tunc applicans fructum sacrificii crastino die offerendi, et hoc modo concedo, illam voluntatem esse sufficientem, dummodo non retractetur, ut sacrificium, postea factum, sit fructuosum alteri, etiamsi illa voluntas postea maneat tantum in habitu. Alio modo potest haberi illa voluntas, quasi de futuro, ita ut nunc tantum sit propositum applicandi postea sacrificium tali personæ, et hæc voluntas non sufficit, si postea maneat tantum in habitu, et non accedat alia voluntas, qua offeratur et applicetur sacrificium tali personæ. Et ratio est clara, quia illa altera voluntas non fuit applicatio sacrificii, sed propositum applicandi; ergo, si postea non mandetur executioni, non habebit effectum. Voluntas ergo conferendi sacramentum, quando omnino antecedit, ita ut postea maneat solum in habitu, non comparatur priori voluntati applicativæ sacrificii, sed posteriori proposito applicandi in futurum; et ideo non est sufficiens ad efficiendum sacramentum, quia revera tantum fuit propositum faciendi postea sacramentum, quod nihil postea operatum est, si mansit tantum in habitu. Ratio vero differentie, ob quam non potest habere locum in sacramento efficiendo prior modus voluntatis sicut in sacrificio offerendo, est clara, quia voluntas, qua offertur sacrificium, non oportet ut sit operativa sacrificii, sed solum applicativa fructus ejus; et ideo fieri potest per simplicem voluntatem, quæ antecedit ipsum sacrificium et postea nihil aliud circa ipsum sacrificium operetur; at vero intentio sacramenti esse debet voluntas operativa ipsius sacramenti; et ideo quando omnino antecedit, ita ut postea nihil actualiter nec virtualiter operetur, non est sufficiens ad sacramentum, neque est propria voluntas efficax ejus, sed solum propositum illud postea faciendi.

4. Altera pars de actuali intentione non indiget probatione. Ultima vero de virtuali, quod scilicet illa sufficiat, probatur primo ex usu atque adeo ex consensu totius Ecclesiæ;

nullus enim existimat necessarium esse ad valorem sacramenti, ut minister quando illud exterius conficit, actu cogitet et intendat sacramentum conficere, et contrarium esset magnam occasionem præbere scrupulis, et dubitationibus circa valorem sacramenti. Item, est præter humanam diligentiam et potestatem moralem. Unde confirmatur, quia hæc intentio virtualis sufficit ad operandum moraliter humano modo, et ad transigenda alia humana negotia; sufficit ergo ad actionem sacramentorum. Neque ex verbis Christi supra allatis, aut ex potestate collata ministris sacramentorum, colligi potest, alium modum intentionis esse simpliciter necessarium.

5. *Virtualis intentio quæ.* — Num aliqua requiratur actualis attentio dum exercetur actio. — Hic vero desiderari potest, quid sit hæc intentio virtualis, et quomodo influat in exteriorem actionem. De qua re latius agitur, 4. 2, quæst. 4; hic breviter respondetur, duobus modis posse hoc explicari, scilicet moraliter, et physice. Prior facile expediri potest advertendo, quod licet ad conficiendum sacramentum non sit necessaria actualis intentio, quæ in rigore coexistat exteriori actioni, ut dictum est, necessarium tamen est, ut saltem in initio actionis, quando homo incipit se movere, et applicare ad sacramentum conficiendum, præcedat aliqua actualis voluntas, a qua inchoetur illa actio, ut postea in progressu actionis virtualiter durare possit, quia nisi ita fiat, nec intelligi poterit, quomodo intentio sit virtualis, et influat in opus, nec in quo differat ab intentione habituali. Item, quia necessarium est, ut actio sacramenti censeatur moralis et humana, hominem ex vi intentionis seu voluntatis sacramenti humano modo et cum humana advertentia applicari ad eam actionem exercendam, ut, v. gr., ad Missam dicendam, vel quid simile, quia hoc saltem necessarium est ad humanam operationem. Unde tandem requiritur, quod illa intentio non sit per contrariam intentionem revocata, alioqui actio exterior jam non procederet ab illa, sed casu fieret præter hominis intentionem. Posteriori modo, scilicet physice, difficilius hoc explicatur, quia non apparet, quomodo actus interior, qui nunc fit, procedat physice ab actu interno, qui præterit, quia ille cum jam non sit, nihil potest per se ipsum efficere, nec fingi potest aliqua virtus physica ab illo relictæ, per quam influat; quæ est enim hæc virtus? non ergo apparet, quomodo talis actus

exterior procedat physice ab illa intentione. Quod si physice non procedit, ergo nec talis actus exterior denominabitur humanus ab illa intentione, nec magis procedet ab illa, quam ab habituali. Et confirmatur, quia si præcedens intentio aliquam virtutem reliquit, vel illa est in voluntate, et hoc non, quia in voluntate ad summum potest relinquere aliquem habitum vel dispositionem per modum actus primi, qui non potest influere in actum externum, nisi mediante aliquo actu secundo interno ipsius voluntatis; supponimus autem, voluntatem non esse in actu secundo proprio et interno, qui versetur circa talem externum; alioqui jam esset intentio actualis. Vel illa virtus manet in potentiis inferioribus, seu externis; et hoc non, quia nulla qualitas illis imprimitur ex vi talis intentionis, quæ possit manere per modum virtutis influentis. Ad hanc difficultatem Richard., dist. 6, art. 4, quæst. 3, ad 2, censet, hanc virtutem esse quandam qualitatem seu dispositionem, ac veluti impetum, quæ imprimitur ex vi talis intentionis exterioribus organo motivæ potentie, et durat cessante actuali intentione; nam sicut in projectis, cessante contactu projicientis, manet quidam impetus continuans motum, per quem dicitur projiciens virtualiter movere, ita (inquit) quando voluntas ex intentione sacramenti applicuit exteriora organa ad motum, illis impressit quandam virtutem, quæ durat cessante actuali intentione interna, et ratione illius dicitur actus exterior virtualiter manere ab interiori; illa autem virtus sua sponte paulatim deficit, et quando omnino extincta est, cessat virtualis motio. Sed hanc sententiam non probant Scot. ibi, quæst. 6, et Gabr., quæst. 4, art. 3, dub. 4. Et quanquam argumenta, quæ faciunt, non videantur convincere, quia de impetu projectorum eodem modo procedunt, et necessario solvenda sunt, nihilominus mihi etiam non placet ille dicendi modus, quia non intelligo, per actum interiorem voluntatis fieri in membris externis physicam impressionem alicujus qualitatis. Item, quia hoc non est simpliciter necessarium; non est ergo necesse id fingere, aut credere. Aliter ergo dici potest, quamvis non sit necessaria formalis et propria intentio actualis sacramenti, necessariam tamen esse actualem voluntatem, quæ versetur saltem circa materialem actionem externam, quæ fit per modum usus activi. Unde consequenter necessaria etiam erit aliqua actualis attentio saltem ad ipsam actio-

nem externam, quæ exercetur. Quod si dicas, nos non experiri hujusmodi attentionem et actualem voluntatem. Respondetur, illam attentionem esse valde debilem et remissam, et non includere reflexionem, qua advertamus, nos attendere aut velle; et ideo, licet revera sit, ut exterior effectus probat, nos tamen illam in se non experimus, quamdiu durat, nec, postquam transacta est, recordari aut dijudicare possumus, an illam habuerimus. Et hic modus dicendi non potest efficaciter refelli. Unde probabilis est, et sæpe fortasse ita accidit. Nihilominus nihil est etiam, quod convincat, hoc esse simpliciter necessarium. Unde D. Thomas hic, art. 8, ad 3, tanquam manifestum supponit, posse fieri actionem externam ex virtuali intentione præcedente, sine ulla actuali attentione, atque idem colligitur ex eodem 2. 2, quæst. 83, art. 13. Item, experientia hujus rei videtur esse adeo clara, ut non videatur neganda absque evidenti ratione. Quis enim dicat, quamdiu homo ambulat ex vi prioris intentionis seu applicationis, semper actu cogitare de ipsa ambulatione, præsertim cum inter ambulandum alias res attentissime meditatur, aut alia negotia tractat.

6. *Ubinam et quamdiu maneat virtualis intentio.* — Quocirca dicendum censeo, cum Scoto et Gabr. supra, hanc intentionem virtualem manere in ipsa motione externa, quæ non semper pendet in fieri et conservari ab actuali intentione seu voluntate interna; sed postquam per debitam intentionem applicuit minister suas exteriores potentias ad actionem sacramentalem, quamvis interrumpatur intentio interior, potentiæ ipsæ manent applicatæ et continuant motus suos, et quamdiu motio illa durat ex vi prioris applicationis, dicitur virtualiter manere a priori intentione; durabit autem, donec vel finiatur vel obtineatur res prius intenta, vel donec per contrariam intentionem, vel per aliquod superveniens impedimentum interrumpatur, et tunc necessaria erit nova voluntas, ut interrupta actio iterum inchoetur, seu continuetur; probabile autem est, cum actione externa semper concurrere actualem aliquam phantasiam et appetitus motionem, atque hoc modo per quasdam actiones externas excitari hominem ad alias sibi ordinate succedentes ex vi prioris intentionis, atque ita fieri sacramentum virtute illius.

7. *Ad sacramentum requiritur absolute intentio, vel conditionata, quæ statim transit*

in absolutam. — Dico tertio: ad efficiendum sacramentum necessaria est intentio absoluta, nec sufficet conditionata, nisi talis sit, quæ statim transeat in absolutam. Hanc conclusionem explicuit bene Cajetanus in Summ., verbo Absolutio, et quamvis in particulari loquatur de sacramento pœnitentiæ, tamen eadem ratio est de omnibus; prior ergo pars probatur, quia sola intentio absoluta est efficax, nam sicut propositio conditionalis ut sic nihil ponit in esse, ita conditionalis voluntas, quamdiu talis est, suspensa manet, et nihil operatur; si ergo intentio sacramenti non sit absoluta vel æquivalet seu transeat in absolutam, non potest esse efficax sacramenti. Quod præterea confirmatur explicando posteriorem partem, nam conditio apposita intentioni potest esse, aut de præterito, aut de præsentis, aut de futuro. Si sit primo aut secundo modo, necesse est, ut vel omnino destruat intentionem, vel ut illam absolutam et efficacem relinquat; nam vel illa conditio re ipsa fuit, aut est jam posita, vel non; si non, destruit intentio, quia voluntas sub conditione, non posita conditione, nulla est; si vero conditio est posita, intentio transit in absolutam propter contrariam rationem; et ita hæc intentio est sufficiens ad faciendum sacramentum, quod est certissimum, nam hoc modo sæpe jura consulunt baptizare, seu conficere sacramentum sub conditione de præterito vel de præsentis, scilicet, si non est baptizatus, vel alia simili. Quæ conditio interdum potest exterius exprimi, interdum sola mente et intentione concipi; neutro autem modo adhibenda facile est sine causa vel necessaria, vel probabili, quia intentio debet fieri determinata, quoad fieri possit, et ideo non debet fieri dependens ab aliqua conditione sine necessitate, alioqui peccare poterit minister adhibendo hujusmodi conditionem, nunquam tamen illa obstat veritati sacramenti, si in re ipsa conditio posita fuerit. Quapropter non placet quod ait Soto, in 4, dist. 1, quæst. 4, art. 8, si quis baptizet aliquem hac intentione: Si es hæreticus, non te baptizo, si autem es catholicus, ego te baptizo, non conficere sacramentum, quia ille non intendit facere quod facit Ecclesia, nam Ecclesia intendit, ut sacramentum sit validum, etiam si hæretico detur, cujus contrarium minister ille intendit. Hæc (inquam) sententia mihi non probatur, quia si talis conditio in re ipsa invenitur, jam intentio transit in absolutam; ergo talis minister absolute intendit baptizare hunc, et

applicat veram materiam et formam (ut suppono); ergo conficit sacramentum. Neque enim refert, quod non intendat in universum quidquid intendit Ecclesia; satis enim est, quod circa hunc catholicum intendit facere quod facit Ecclesia, scilicet, baptizare; nam valor hujus sacramenti in individuo non pendet ex intentione generali circa omnes, sed solum ex intentione particulari circa hunc habentem hic et nunc has condiciones. Præsertim, quia quod minister nolit baptizare hunc, si est hæreticus, procedit solum ex privato errore, qui nihil obstat, quando non destruit aliquid eorum, quæ sunt de substantia sacramenti; et aliquando fieri potest, ut non errore speculativo, sed ex odio nolit baptizare hunc, si est hæreticus vel inimicus, et tunc certum est, conditionem appositam, si in re invenitur, nihil obstat veritati et intentioni sacramenti. Neque etiam refert, quod talis intentio exterius verbis exprimatur, quia hoc nec intentionem variat, nec substantiam formæ, quia illa conditio apposita neque est pars formæ, neque illum immutat.

8. *Conditio de futuro semper est contraria sacramento.* — At vero, si conditio posita sit de futuro, hæc semper est contraria substantiæ sacramenti; ut si quis dicat: Si restitueris, ego te absolvo, nihil fit. Quia conditio de futuro suspendit præsentem intentionem, et facit, ut minister hic et nunc absolute non habeat voluntatem faciendi sacramentum; ergo absolute hic et nunc non efficit; ergo nunc non fit sacramentum. Dices: si postea impleatur conditio, incipiet illud esse sacramentum. Respondetur, id fieri non posse, quia illud, quod futurum erat materia et forma sacramenti, jam præterit et non est, et eo tempore, quo fuit, non fuit sacramentum; ergo nec nunc potest incipere esse sacramentum. Quia conditio impleta non potest incipere esse sacramentum pro eo tempore, quo fuit actio sacramentalis facta, quia ostensum est, in illo tempore non fuisse sacramentum; neque etiam potest incipere pro illo tempore, in quo impletur conditio, quia in illo nullum est signum sensibile, quo possit esse sacramentum. Dices: quamvis futurus effectus non sit factus, quando conditio ponitur, tamen propositio de futuro, tunc aut est determinate vera aut determinate falsa; ergo, si est vera, jam censetur conditio posita in re, quia revera illud est futurum, ut supponitur; conditio autem erat, si hoc fiat vel futurum sit; si autem propositio de futuro

est determinate falsa, intentio jam erit nulla, quia conditio in re non est posita. Nec refert, quod nobis sit ignotum, an propositio illa de futuro sit vera vel falsa. Nam satis est, quod in re ipsa sit vera, ut conditio sit etiam in re ipsa posita, et consequenter sacramentum sit in re validum, quamvis nos id ignoremus, donec videamus effectum in re factum. Respondetur, non esse hunc sensum conditionis de futuro, quæ contractui seu consensui adungi solet (et eadem est ratio de conditione apposita intentioni sacramenti); sed hæc conditio apponi solet ad suspendendum effectum seu absolutum consensum, donec res in conditione posita eveniat vel non eveniat; qui sensus constat, tum ex communi modo concipiendi et sentiendi omnium hominum; tum etiam quia quod propositio de futuro contingenti nunc sit vera vel falsa, non est res, quæ in humanam cognitionem cadit, et ideo non potest prudenter sub hujusmodi conditione consensus præstari. Et confirmatur, quia alias, qui uxorem duceret sub conditione de futuro, si conditio postea eveniret, non esset tunc denuo matrimonium perficiendum, nec tunc inciperet esse validum, sed conditio subsequuta tantum esset signum, matrimonium fuisse validum ab eo tempore, quo sub conditione contractum fuit; quod est evidenter falsum, alioqui, si intra illud tempus ante impletam conditionem homo ille aliam duxisset absolute et sine conditione, non fuisset tale matrimonium validum, quod est contra Ecclesiæ consuetudinem; signum ergo est consensum conditionatum suspendi, donec impleatur conditio.

9. *An sub conditione veritatis rei futuræ fiat sacramentum.* — Sed urgebis: quid si minister ex certa scientia vel malitia intendat ex tunc facere vel non facere sacramentum sub hac conditione: Si verum est dicere, hoc esse futurum vel non esse futurum, quæ conditio sic explicata jam non erit de futuro, sed de præsentis, et æquivalet huic: Si Deus scit, hoc esse futurum? Quæri (inquam) potest, an talis intentio sufficiat ad sacramentum; et similis quæstio est de hac intentione: Volo te baptizare, si es prædestinatus, et non alias, et aliæ similes facile excogitari possunt. Videtur autem hæc intentio sufficiens, ut in re ipsa teneat sacramentum, si conditio in re ipsa posita est, quamvis a nobis ignoretur; nostra enim cognitio vel ignorantia non refert ad valorem sacramenti. Sæpe enim baptizatur aliquis sub hac conditione, Si non es baptiza-

tus, quamvis illa conditio omnino sciri non possit. In contrarium autem videtur illa conditio valde contraria institutioni sacramenti ejusque veritati. Nam quid Deus sciat nunc de eventu futuro aut quid prædestinaverit de hoc homine, est omnino res aliena ab humana cognitione; et ideo præter humanum operandi modum est, aliquid velle efficere sub ea conditione. Alioquin sacramentum esset omnino incertum per se et ex vi talis intentionis, nec posset humano modo sciri, an homo baptizatus, v. gr., sub tali conditione, sit vere baptizatus, necne, quod est magnum incommodum. In quo est magna differentia inter hanc conditionem, et illam de præterito, Si non es baptizatus, tum quia illa est de re humana, quæ per se loquendo inquiri et sciri potest, et per accidens est occulta; tum maxime, quia licet propter talem conditionem incertum sit, an præsens baptismus sit validus, tamen simpliciter est certum hunc hominem manere baptizatum, vel præsentem baptismum, vel præterito. Nihilominus, etsi non invenio sufficientem rationem, quæ convincat ad dicendum, ex hac intentione in re ipsa non confici sacramentum, si conditio posita in re ipsa existit, quamvis ignoretur, censeo tamen in primis talem modum esse iniquissimum et gravissimum sacrilegium continere; quod saltem convincit ratio posteriori loco facta. Deinde dico tale sacramentum esse iterandum (saltem sub conditione, si sit iterabile), quia, et simpliciter dubium est, an intentio sub tali conditione sit sufficiens, et saltem hic et nunc in tali persona est incertum, an in re existat talis conditio. Ut, v. gr., si quis baptizaret aliquem, si est prædestinatus, omnino esset rebaptizandus, quia est incertum, an sit prædestinatus, cum tamen, licet fortasse contingat non esse prædestinatum, nihilominus baptizari debeat. Quinimo, quamvis conditio talis sit, ut ex futuro eventu constare possit, an fuerit in re posita necne, ut, v. gr., si conditio sit hæc, Si Deus scit, te hoc anno victurum, vel alia similis; quamvis (inquam) conditio hujusmodi sit, non oportet expectare illius rei eventum, quia non debet homo esse suspensus et dubius de suscepto sacramento, et ideo sub conditione iterandum est, si prius non fuit validum.

10. *Intentio ministri debet dirigi supra certam personam seu materiam absque errore substantiali.* — Dico quarto: ut sacramentum sit validum, necesse est ut intentio ministri dirigatur ad certam aliquam personam seu

materiam, circa quam versetur absque substantiali errore. Hæc assertio in genere sumpta certa est, et prior pars constat, primo ex ipsis formis sacramentorum, *Baptizo te, Absolve te*, nam illa pronomina designant determinatam personam, ad quam dirigi debet intentio ministri; et similiter in forma Eucharistiæ pronomen, *Hoc*, designat determinatam materiam consecrandam; est enim peculiare illi sacramento, ut fiat per materiæ consecrationem, et quod est effectus formæ, sit circa ipsam materiam. Ratio autem est, quia hæc intentio ministri esse debet efficax et operativa; actiones autem sunt circa singularia. Posterior vero pars, scilicet, quod hæc intentio esse debeat sine errore substantiali, hunc sensum habet, scilicet, necessarium esse, ut subjectum seu materia, circa quam versatur actio ministri, vere ac sine errore sit illa, ad quam hic et nunc dirigitur ejus intentio. Et ita explicata hæc pars sequitur ex præcedenti, quia determinata intentio ministri est necessaria ad valorem sacramenti; ergo etiam necessarium est, ut vere cadat in eam rem, ad quam determinatur ex intentione ejusdem ministri; alioquin si intentio dirigatur ad unum, et actio versetur circa alium, non procedet talis actio ex tali intentione; ergo non erit sufficiens ad sacramentum conficiendum.

11. *Quid sit error substantialis.* — *Error personæ in matrimonio substantialis.* — Sed quæres, quando sit censendus error substantialis ille qui in hujusmodi intentione solet intercedere; ut, verbi gratia, audio ego confessionem alicujus, quem puto esse Petrum, eumque absolve, cum revera sit Paulus: dubium est, an hic error sit substantialis; et idem est de similibus. Ratio dubii esse potest, quia variatur persona ad quam fertur intentio; ergo non versatur actio et intentio circa idem. Confirmatur, nam in matrimonio talis error est substantialis. In contrarium verum est, quia in prædicto casu nullus dubitavit, quin illa persona vere ac valide fuerit absoluta. Item, quia ad absolutionem valde accidentarium est, quod sit Petrus vel Paulus. Respondetur totum hoc pendere ex voluntate ministri, quia revera tantum facit id, quod re ipsa et de facto intendit. Unde si ita determinet intentionem suam ad hanc personam ut omnem aliam excludat, omnis error in tali persona erit substantialis, ut probat ratio facta; si vero non ita determinet intentionem, sed absolute velit conferre sacramentum huic personæ, quam præsentem habet, licet exi-

SECTIO IV.

Utrum sanctitas, bonitas vel fides ministri in sacramento efficiendo, sint de necessitate sacramenti.

1. *Primus error.* — Conjungimus hæc omnia, quamvis a D. Thoma distinctis articulis tractata sint, quoniam eadem est omnium ratio; et ex eisdem principiis sunt definienda. Per sanctitatem autem ministri intelligimus statum gratiæ. Per bonitatem vero, non solum habituales virtutes, sed etiam actuales honestatem ipsius operis, quo fit sacramentum, comprehendimus. Ac simili modo per fidem, non solum habituales fidem circa alia mysteria, sed etiam specialiter veram existimationem et credulitatem habituales aut etiam actuales circa ipsum sacramentum quod faciendum est, intelligere possumus. Itaque hæc omnia sub hujus questionis titulo complectimur. De qua varii fuerunt errores. Primus fuit dicentium ministrum sacramenti, si sit præscitus seu reprobus, nihil efficere, sed necessarium esse, ut sit prædestinatus. Ita fertur docuisse Wicleph., et colligi potest ex Waldens., tom. 2, de Sacram., cap. 14; in Concil. autem Constantiensi non expresse refertur, insinuat tamen sess. 8. art. 8 illius. Tamen hæc hæresis prorsus vana est et sine ullo fundamento, et ex his, quæ contra alios errores dicemus, evidentius confutabitur.

2. *Secundus.* — Secundus error fuit, ministrum existentem in peccato mortali, non conficere sacramentum. Hunc errorem innominato auctore refert D. Thomas, 4 cont. Gent., cap. 77; et Bernard., serm. 66, in Cantica. Videntur autem Donatistæ hujus erroris auctores, quantum ex August. colligi potest, lib. 3 cont. Lit. Petil., cap. 20, ubi refert, hoc fuisse apud illos receptum et quasi generale principium: *Conscientia sancte dantis attenditur, quæ abiat accipientis.* Idem colligitur ex lib. 2 cont. Parm., cap. 40; et ex lib. 2 cont. Crescon., cap. 20, quibus locis maxime videtur esse sermo de peccatoribus publicis; tamen in illo libro contra Crescon., cap. 27 et 28, aperte est sermo de omnibus peccatoribus, etiam occultis. Præterea in eodem errore fuisse Luciferianos, colligitur ex Hieron., in dial. contra illos, non longe a principio; sic enim aiebant: *Qui ipse peccator est, quomodo potest peccata dimittere? quomodo potest sacrilegus facit?* Præterea eundem errorem secuti sunt hæretici, dicti Apostolici, qui

stimet esse Petrum et contingat esse Paulum, erit error accidentarius, quia eo non obstante intentio perseverat circa hanc personam præsentem; atque idem est, si intentio sit consecrare hanc, quam putat esse unam hostiam, cum sint duæ, non tamen excludat, sed absolute velit consecrare materiam, quam præsentem habet; tunc enim utraque manebit consecrata, quia error est accidentalis, et non excludit sufficientem intentionem. Sed interrogabit aliquis, qualis de facto sit intentio ministri. Respondetur, aliud esse querere qualis sit, aliud vero qualis esse debeat. Primum pertinet ad factum, et ideo non potest a nobis definiri, sed ipse minister debet agnoscere et discernere intentionem suam; quod si fortasse nesciat, ex materia et circumstantiis dijudicanda erit. Secundum vero pertinet ad jus, de quo dicitur, intentionem ministri debere esse talem, ut simpliciter dirigatur ad præsentem materiam vel personam absque limitatione seu implicita conditione, non faciendi sacramentum, si persona non est illa, quam ipse existimat, nisi specialis ratio aut necessitas obliget ad limitandam hoc modo intentionem. Ita sentiunt fere omnes Theologi, qui hunc punctum attingunt, ut videre licet in Scoto, Ledesma et aliis, et constat etiam ex usu, et ratio est, quia non debet minister sine causa se exponere periculo nihil faciendi. Unde quamdiu aperte non constat de contraria intentione, hoc modo explicanda est intentio ministri, quia omnes intendunt facere sacramenta, modo in Ecclesia consueto. Dixi autem, nisi specialis ratio aliud exigat; præcipue propter matrimonium, in quo error personæ semper est substantialis, ut D. Thomas docet in 4, dist. 30, quæst. 1, art. 1; irritat enim contractum et consequenter reddit nullum sacramentum; nam in illo negotio contrahentes, quatenus mutuo sibi tradunt dominium corporis, sunt principales causæ illius, et merito limitant intentionem ad hanc personam, excludendo omnem aliam, quia ratio et æquitas humani contractus hoc intrinsece postulat, et maxime necessarium est in gravissimo matrimonii onere suscipiendo. Posset etiam interdum in aliquo alio sacramento tradendo expedire, ministrum habere similem intentionem, ut si timeret, ne suppleretur aliqua persona, cui non expediret dare sacramentum, ordinando illam vel baptizando, etc.; regulariter tamen hoc non expedit, ut dixi.